

לכה את עזבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תרנ
ערש"ק פרשת עקב ה'תשע"ח

"כל המצוה - בפשוטו" - מאי קמ"ל?

הדמיון בין הלוחות לגופן של צדיקים

בדין הקובע מזוזה לשם שמירה

התביעה - "על מה צריכים אותך?"

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת עקב, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תרנ), והוא אוצר בלום בענייני הפרשה מתוך רכבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי סוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין.

ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

◇ ◇ ◇

ויה"ר שנוכח לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוכח לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

...ביום השני בשבוע ההוא קרא כ"ק רבינו הגדול את החסיד, ויברכהו בהצלחה ויצוהו לנסוע לביתו לעסוק במסחרו, וכעבור איזה זמן נתעשר ושילם את החובות וקיים את הבטחותיו, ויעש חתונת בנותיו, ויתן הרבה צדקה יותר מבתחילה.

תמיד יהי' לנגד עיניו "על מה צריכים אותי"

הפתגם הקדוש שאמר כ"ק רבינו הגדול "אתה אומר רק מה אתה צריך ועל מה צריכים אותך אין אתה אומר" צריך להיות חקוק בלב כל אחד ואחד מאנ"ש שי' . . ותמיד יהי' לנגד עיניו "על מה צריכים אותי".

תכלית בריאת גוף האדם וירידת נשמתו למטה ידוע הוא לכל, כי איננה בשביל כל עיני החומר והגשם, והדברים בזה ידועים ומפורסמים באופן שאינו דורש ביאור כלל, ואשר על כן הנה על כל אחד ואחד מאנ"ש שי' . . לעשות סביבה של תורה אור, לעורר בלימוד ברבים ובחיוזוק היהדות ובקנייני המדות טובות באהבת ישראל, אשר כל זה הוא מענה ברור על הפתגם "על מה צריכים אותי".

הפתגם "על מה צריכים אותי" הוא מאמר המעורר את כל נפש החי . . לפעול ולעשות בכל הנוגע להחזקת היהדות והרבצת התורה ויראת שמים...

(אגרות קודש ח"ג עמ' תלח ואילך)

מכון אור החסידות	Or Hachasidus
סניף ארץ הקודש	Head Office
ת.ד. 2033	1469 President St. #BSMT
כפר חב"ד 6084000	Brooklyn, NY 11213
03-738-3734	United States
Likras@likras.org	(718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמונוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

תוכן הענינים

ה. מקרא אני דורש.....

"כל המצוה - כפשוטו" - מאי קמ"ץ?

מדוע לא לפרש "כל המצוה" על איסור עבודה זרה? / בזכות איזה מצוות נכנסו ישראל לארץ ישראל? / ביאור דברי רש"י על "כל המצוה" והטעם שנצרך הוא ל"מדרש אגדה"

(עי' לקוטי שיחות ח"ט עמ' 94 ואילך)

ח. פנינים עיונים וביאורים קצרים.....

"ש"א יהיו חדשים" או "כדיוטגמא חדשה"? / רחוקים במקום ובזמן

ט. יינה של תורה.....

מוסר השכל משברי לוחות

אין ללוחות מציאות בלי ה"מכתב אלקים" / חיי הצדיק אינם חיים בשריים כי אם אמונה ויראה ואהבה / גם "דור דעה" צריכים לשאוף להתעלות ולהשתנות בעצם מציאותם

(עי' לקוטי שיחות ח"ד עמ' 30 ואילך)

יג. פנינים דרוש ואגדה.....

זמן ק"ש וזמן תפילה - בהקרבת התמיד / מתי לחשוב על חינוך הילדים? - תמיד!

יד. חידושי סוגיות.....

בדין הקובע מזווה לשם שמירה

יקשה במש"כ הרמב"ם דהמכוון לשם השמירה הוא טפש ואין לו חלק לעו"ב - אמאי גרע מעוסק במצוות שלא לשמה, ובפרט דמוכח מש"ס ופוסקים דבמזווה השמירה היא מגוף המצוה / יחדש דאין שום פגם במי שמכוון על השמירה שע"י המצוה ודברי הרמב"ם הם במי שחושב שהשמירה היא כקמיע סתם ולא מצד המצוה, ויפלה בשיטת הרא"ש בזה

(עי' לקוטי שיחות ח"ט עמ' 121 ואילך)

יח. תורת חיים.....

טיפול רוחני למהושי הרגליים

תיקון אשר פרנליהם זה ממונו של אדם, שמעמידו על רגליו (עקב יא, ו. רש"י)

כ. דרכי החסידות.....

"על מה צריכים אותי"

מה ה' אלקיך שאל מעמך (עקב י, יב)

לקראת שבת

כא

"רבי אני צריך לשלם כל חובותי"

בטח שמעת סיפור הארוך הנודע מאחד מגדולי החסידים של כ"ק רבינו הגדול [אדמו"ר הזקן נ"ע] שהי' גביר גדול ובעל צדקה מופלג ועובד ה' משכיל בדא"ח, ולמדן מפורסם . . ובעת מן העתים, ר"ל, אבד את כל הונו הרב ונשאר בעל חוב גדול, וגם בעת ההיא הגיע מועד נשואיהם של אחדים מקרוביו מבני משפחתו, שהבטיח להם לתת צרכיהם בנדוניא והוצאת החתונה, וגם מועד נשואי שתיים מבנותיו אשר נשתדכו כבר.

ויבוא לכ"ק רבינו הגדול וישפוך את לבבו ברוב בכי ובצער פנימי, באמרו אם יסרו השי"ת וח"ו גזר עליו עניות, מצדיק עליו את הדין, אבל איך אפשר הדבר אשר, ח"ו, ישאר בעל חוב ולא ישלם או שלא יקיים מוצא שפתיו אשר הבטיח לקרוביו ובני משפחתו, וגם נשואי בנותיו בכלל, הלא הבטיח להם בהיותו עשיר, אשר על פי תורתנו הק' הי' לו רשות להבטיח, ואם עתה לא יקיים הבטחתו הוי חילול השם.

ויבכה במרירות עצומה על העונש הגדול, ר"ל, אשר מענישים אותו מן השמים בחטא של חילול השם, ויעורר רחמים ותחנונים לפני כ"ק רבינו הגדול, כי יעורר עליו רחמים רבים ממקור הרחמים והחסדים האמיתים, כי ישלם החובות שלו ויקיים הבטחתו, ואח"כ מקבל עליו כל הנגזר, ח"ו, עליו בעניות.

ויסיים דבריו, רבי אני צריך לשלם כל חובותיי, אני צריך לתת לכל הקרובים ובני המשפחה את מה שהבטחתי להם, ואני צריך להביא לשתי בנותיי את אשר הבטחתי להן.

"אתה אומר רק מה אתה צריך, ועל מה צריכים אותך אין אתה אומר"

כ"ק רבינו הגדול הי' נשען על אצילי ידיו הק' בדביקות עצומה ושמע תחנוניו ובכיותיו, כעבור זמן נכון הרים כ"ק רבינו הגדול ראשו הקדוש, ואמר בדביקות עצומה: "אתה אומר רק מה אתה צריך, ועל מה צריכים אותך אין אתה אומר".

כשמוע החסיד דברי כ"ק רבינו הגדול נכנסו הדברים בעומק פנימית נקודת לבבו ויפול מלא קומתו ויתעלף, וירא ר' זלמן המשרת העומד בפתח ויקרא לשנים מהחסידים שעמדו בחדר השני . . ויוציאוהו וישפכו עליו מים ויעשו כמה סגולות עד שהעירו אותו מהתעלפותו.

כשהתעורר לא דיבר עם איש מאומה, והתחיל להתעסק בעבודה בתורה ובתפלה בחיות חדש ובמסירה ונתינה כזו ששכח על הכל, ואם היות שלא דיבר עם שום איש ובכל יום הי' יושב בתענית ועוסק בתורה ועבודה שכלב הי' בשמחה גדולה וכל עבודתו היתה בחיות רב ובעליצות הנפש.

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

"על מה צריכים אותי"

סיפור מרבינו הזקן על חסיד שהתאונן על הצטרפויותיו, ומענה אדמו"ר הזקן
אליו אשר תמיד יהי' לנגד עיני האדם "על מה צריכים אותו"

מה ה' אלקיך שאל מעמך
(עקב י, יב)

העדר עבודה ופועל, וביותר העדר הרגשת האחריות

במענה על מכתבך, טוב הדבר שקבעת מושבך להצלחה בגשמיות ורוחניות ברמת
יצחק, ויזמין לך השי"ת פרנסתך בריוח ובמנוחה שתוכל לקבוע עתים לתורה.

והפלא עליך מדוע לא עשית מאומה על דבר קביעות לימוד ברכים, ואיך אפשר
הדבר, אשר מבין החמש מאות איש – כן ירבו – היושבים במקומך לא מצאת עדיין
שנים שלשה אנשים זקנים או בינונים, אברכים, צעירים או בחורים, ללמוד עמהם דא"ח
[=דברי אלקים חיים – כינוי לספרי חסידות].

בשום אופן לא אוכל להאמין אשר בין קיבוץ חרדים כזה – כן ירבו – לא ימצאו כאלה
אשר יראו להם מאמר חסידות, או שיחה, ובפרט אם יעוררו על זה ולא יתעוררו.

אין זה כי אם העדר עבודה ופועל, וביותר העדר הרגשת האחריות המוטלת על כל
אחד, יהי' מי שיהי', גם אם בינוני בדיעת הלימודים בנגלה ובדא"ח, וצעיר בעבודה
שבלב, עליו החובה והמצוה לעשות סביבה טובה, והוא לעורר להתעניין בקביעות
לימודים ברכים בהלכה ובאגדה, ובאמירת שיעורי תהלים אחר התפילה, ולימוד דברי
חסידות, ובמקום שאין מי שילמוד לפניהם ילמוד בעצמו כפי יכולתו.

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

"כל המצוה – כפשוטו" – מאי קמ"ל?

מדוע לא לפרש "כל המצוה" על איסור עבודה זרה? / בזכות איזה מצוות נכנסו
ישראל לארץ ישראל? / ביאור דברי רש"י על "כל המצוה" והטעם שנצרך הוא
ל"מדרש אגדה"

"כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות, למען תחיון ורבותם ובאתם
וירשתם את הארץ אשר נשבע ה' לאבותיכם" (פרשתנו ח, א). ומפרש רש"י:

"כל המצוה – כפשוטו. ומדרש אגדה: אם התחלת במצוה גמור אותה, שאינה נקראת
המצוה על שם הגומרה וכו'".

ובמפרשים ביארו (ראה גור ארי'. משכיל לדוד. ועוד), שרש"י נתכוון לבאר הלשון "כל
המצוה" – לשון יחיד:

בפשטות נראה, שכוונת הכתוב היא להזהיר על הקיום של כל המצוות, אבל אם כן
הי' צריך לומר "כל מצוה" – דהיינו, כל מצוה ומצוה ("יעדע מצוה"); ומהו שאמר "כל
המצוה", בתוספת ה"א (שמשמע על מצוה אחת מסויימת)?

ועל זה מחדש רש"י, שלמרות קושי זה יש לתפוס את הכתוב "כפשוטו" – שאכן
הכוונה היא להזהיר על כל מצוות קיום המצוות (ולא למצוה פרטית אחת), כי (בלשון
הרא"ם) "שם מצוה הוא שם המין, וכאילו אמר כל המצוות" [והוא בדומה למה שפירש רש"י
לגבי הכתוב "ויהי לי שור" (בפ' וישלח לב, ו) שהכוונה היא לכללות מין השור הכולל שוורים רבים.
ולהעיר גם מדברי רש"י (בפ' ויצא לא, יג) שדרך המקראות להוסיף לפעמים "ה"א יתירה"].

אמנם כדי להטעים יותר את הלשון "כל המצוה" – שמשמע כמתייחס למצוה אחת
מסויימת – מוסיף רש"י ומביא "מדרש אגדה", שלפיו יש כאן חידוש בדבר החובה על

האדם להשלים את אותה מצוה שהתחיל בה ולעשותה כוֹלָה ("כָּל המצוה") – "אם התחלת במצוה גמור אותה".

ב. והנה, לכאורה עדיף ה' לפרש את הלשון "כל המצוה" באופן מרווח ופשוט, שהכוונה היא אכן למצוה אחת פרטית – **מצות איסור עבודה זרה**:

הפסוקים הקודמים לפסוק דידן מדברים על זה שבני ישראל יכנסו לארץ ישראל ויכבשו אותה מיד הגויים יושבי הארץ, והכתוב מזהיר מפני שימוש ב**העבודה-זרה** שלהם: "פסילי אליהם תשרפון באש, לא תחמוד כסף וזהב עליהם ולקחת לך, פן תוקש בו כי תועבת ה' אליך הוא. ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם כמוהו, שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא" (ז, כה-כו).

ומעתה יש לפרש [וכמו שלמדו בכמה מפרשים (ראה לקוטי תורה וספר הליקוטים – להאריז"ל – כאן. רבינו בחיי. חזקוני. ועוד)], שהכתוב נקט "**המצוה**" בלשון יחיד, כי כוונתו היא דוקא למצוה זו של עבודה זרה. וזהו גם שאמר "המצוה" – בה"א הידיעה – כי מצות עבודה זרה היא (ידועה בכלל, ובפרט) שהכתוב דיבר עלי' זה עתה;

וזה שאמר "**כָּל המצוה**" – משום שמצוה זו שקולה "**כנגד כָּל המצוות כוֹלָה**", מחמת חשיבותה, וכפי שלימד אותנו רש"י כמה פעמים (משפטים כג, יג. שלח טו, כג. ראה יא, כח). מהו איפוא הטעם שלא למד רש"י כפירוש זה, שלכאורה מתאים הוא לפי פשוטו?

ג. והביאור בזה:

מה שהזהיר הכתוב בפסוקים הקודמים בענין עבודה-זרה מתייחס למה שצריכים ישראל לעשות **לאחר** הכניסה לארץ ישראל וכיבושה, שאז יש להישמר מכל הענינים של עבודה-זרה שימצאו שם;

אמנם הפסוק דידן הרי מדבר על מה שישאל נדרשים לעשות עכשיו כדי שבזכות זה יכנסו לארץ – "כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות, **למען** תחיון ורבייתם ו**באתם** וירשתם את הארץ וגו'" – ולכן לא מסתבר לפרש שהכוונה היא להזהירות מעבודה-זרה **לאחר** הכניסה וכיבוש הארץ שעלי' מדובר כאן.

[האלשיך כאן מפרש, שאמנם הזהירות בפועל זמנה לאחר הכניסה לארץ, אבל נצטוו כאן **שעכשיו** "ישמרו" זאת בלבם ויקבלו על עצמם לעשות כן, וקבלה זו תיחשב לזכות שעל ידה יזכו לירש את הארץ; אך ב"פשוטו של מקרא" אין זה מתיישב, שהרי נאמר כאן "כל המצוה" . . . תשמרון **לעשות**", ומשמע שמדובר על עשי' בפועל ולא רק שמירה בלב].

ולכן מפרש רש"י שאין להוציא את הכתוב מ"פשוטו" – שהכוונה היא לשמירת **כָּל המצוות**, שעל ידי זה יזכו להיכנס לארץ.

נודעתי כי אינו חש את עצמו בקו הבריאות הנכונה וסובל מיחוש ברגלו, ובזה הנני לשלוח לו ברכתי לבריאות הנכונה בכלל ובהנוגע למיחושו בפרט, והנני מקוה שיוכל לבשר בשורות טובות בזה.

בטח ידוע לו משנ"ת באגה"ק סימן א', אשר אמונה נקראת בשם מתנים ורגלים המעמידים את כל הגוף, והנה חג הפסח ממשמש ובא, אשר בזכות האמונה נגאלו אבותינו ממצרים, ואשר לכן אוכלים מצה שהיא מיכלא דמהימנותא, והיא מוסיפה חוזק באמונת כל ישראל. ומכיון אשר הגוף הישראלי והנפש הישראלית קשורים דא בדא (ראה קונטרס לחג הפסח) הנה גם הגוף וגם הנפש ניזונים מהמצה מיכלא דמהימנותא ובפרט המתנים והרגלים הגשמיים והרוחניים. ואאחל לו רפואה קרובה.

(אגרות קודש ח"ד עמ' רג)

במענה להפ"נ שנתקבל . . בעת רצון יזכירו אותו ואת זוגתו תחי' על הציון הק' של כ"ק מו"ח אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, מתאים לתוכן כתבו של הנ"ל.

ולפלא שאינו מזכיר אם ניסו ע"י זריקות מתאימות וכן ע"י התעמלות ותנועות מתאימות (באוועגונגען) של האצבעות וכן הרגלים, כי אף שמהכתוב אין ברור ענין המיחוש, נראה שגם זה בשטח סיבוב הדם (בלוט צירקולירונג), ועכ"פ כדאי לעורר את הרופא המטפל על דבר האמור, והרי כשהאדם עושה בדרך הטבע הרי זה צנור וכלי גם לשלמעלה מדרך הטבע.

כיון שבאיש הישראלי הגשמיות והרוחניות יחד יהלכו, ואמרו חז"ל "היקום אשר ברגליהם – זה הממוץ", מהנכון שירבה בצדקה – כפשוטה, וביחוד למוסדות אשר מתעסקים בחינוך בני ישראל על טהרת הקדש, שגם הם בבחי' רגל דקומה הכללית של בני ישראל, והוספה בחיות האדם הרוחני הרי בודאי שמוסיפה בחיות באדם הגשמי...

(אגרות קודש ח"ט ע' קא-ב)

מה שכתב שהי' חולה ברגליו זה איזה פעמים (ותקותי שכבר נתרפא כליל לעת הזאת) אולי צריך הי' לקיים דברי כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א בפשיטות מבלי להכנס בחשבונות ואריכות ההתבוננות ושאלת עצה לזה. והוא עפ"מ"ש באגה"ק ס"א ובלקו"ת ד"ה יחינו מיומים רפ"ג דהאמונה הוא בחי' רגליו.

(אגרות קודש ח"ב עמ' שח)

ד. ויש להוסיף ולבאר את הטעם שלא הסתפק רש"י בפירוש הכתוב לפי פשוטו, אלא הוצרך להוסיף פירוש מחודש מ"מדרש אגדה" ("אם התחלת במצוה גמור אותה"):

את ספר 'משנה תורה' התחיל משה רבינו לומר בראש חודש שבט (דברים א, ג), כחדשיים לפני הכניסה לארץ שהיתה בתחילת חודש ניסן, וגם פסוק דידן נאמר איפוא או בר"ח שבט או מאוחר אף יותר;

ומעתה קשה כיצד אומר הכתוב "כל המצוה" . . תשמרון לעשות למען תחיון ורבייתם ובאתם וירשתם את הארץ", שעל ידי קיום כל המצוות יהי לאחר מכן ("למען") "תחיון ורבייתם ובאתם וירשתם" –

הרי במשך הזמן שמתחילת חודש שבט עד כניסתם לארץ (בתחילת חודש ניסן) היתה להם אפשרות לקיים חלק קטן מתרי"ג המצוות בלבד: הם לא יכלו לקיים אז את כל המצוות התלויות בארץ, וכן לא היתה להם אפשרות לקיים את כל המצוות התלויות בחגים ומועדים וכו'!

[ודוחק גדול לפרש שהכוונה "כל המצוה" היא לא לכל תרי"ג המצוות אלא רק לכל אותן מצוות "אשר אנכי מצוך היום" – באותו היום דוקא (וראה גור ארי' כאן), כי אין טעם לחשוב שזכות הכניסה לארץ תלוי' היא דוקא במצוות מפויימות שנאמרו באותו היום, ועוד זאת שבכלל איננו יודעים באיזה "יום" מדבר הכתוב ואיזה מצוות נאמרו בו, והרי "לא בא הכתוב לסתום אלא לפרש" (רש"י נח י, כה) !].

וזהו איפוא שנדרש רש"י לפרש כאן במיוחד "כל המצוה" – כפשוטו [אף שלשון זו של "כל המצוה" כתובה גם במקומות נוספים (ואתחנן ה, כח. ו, כה. עקב יא, ח. כב. ראה טו, ה. שופטים יט, ט. תבוא כז, א) ושם לא נדרש רש"י לפרשה כלל]:

בזה הוא מבהיר, שצריך לפרש "כל המצוה" על כל המצוות, הגם שאין זה כל כך חד וחלק, כי על כרחך שב"כל המצוה" כאן לא נכללות כל תרי"ג המצוות, אלא רק כל אותן מצוות שהיתה ביד ישראל אפשרות לקיימן עד הכניסה לארץ.

אך כיון שדוחק לפרש ש"כל המצוה" הוא "שם המין", הכולל את כל המצוות, כשהכוונה רק לאותן מצוות שהי' אפשר לקיימן באותה שעה, שהן מיעוטא דמיעוטא של כל המצוות – לכן ממשיך רש"י ומביא "מדרש אגדה", ודו"ק.

תורת חיים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

טיפול רוחני למיחושי הרגליים

מבט על ענייני של הרגליים ברוחניות והדרך לטיפול בהן בגשמיות – מצוות הצדקה בגוף ובממון והאמונה המעמידה את הקומה הרוחנית של האדם

ה'קום אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם

זה ממונו של אדם, שמעמידו על רגליו (עקב יא, ו. רש"י)

חשיבות נתינת הצדקה והאמונה הפשוטה

קבלתי מכתבו מ... בו כותב ע"ד מצבו וכן ע"ד כאב רגלו הימנית.

והנה ידוע אשר רגל ברוחניות הוא ענין הצדקה וענין האמונה, ובמילא למרות מצבו הדחוק שנמצא הוא ביותר עליו להוסיף כח להשתדל ביותר הן בענין נתינת הצדקה וכן בענין האמונה פשוטה ובטחון חזק בהשי"ת הרופא כל בשר ומפליא לעשות, אשר ישלח לו רפואתו שלימה ומפליא לעשות להפוך מצבו מן הקצה אל הקצה, והצנור והכלי להמשכת וקבלת ברכות אלו הם הקביעות עתים בתורת הנגלה ובתורת החסידות והידור בקיום המצוות והשי"ת יצליחו ויזכהו לבשר בשו"ט בהנ"ל.

(אגרות קודש ח"ו עמ' קעב-ג)

...תקותי שלעת קבלתו מכתב זה כבר הוטב מצב בריאות רגלו. ויהי רצון שיבשר טוב בכל ענינים הקשורים בזה וגם ברוחניות הענינים, וכידוע שרגל ברוחניות הוא ענין של האמונה אשר תרי"ג מצוות נאמרו לו למשה מסיני ובא חבקוק והעמידן על אחת, שנאמר "וצדיק באמונתו יחי". ומבואר בכמה מקומות ומהם בשער האמונה לאדמו"ר האמצעי.

(אגרות קודש חס"ו עמ' שג)

רחוקים במקום ובזמן

פחדכם ומוראכם יתן ה' אלקיכם על פני כל הארץ אשר תדרכו בה

פחדכם ומוראכם – והלא פחד הוא מורא, אלא פחדכם על הקרובים ומוראכם על הרחוקים. פחד לשון בעיתת פתאום, מורא לשון דאגה מימים רבים (יא, כה. רש"י)

בפ' בשלח (טו, טז) עה"פ "תפול עליהם אימתה ופחד" מפרש רש"י "תפול עליהם אימתה – על הרחוקים, ופחד – על הקרובים". אך בפרשתנו מוסיף רש"י "פחד לשון בעיתת פתאום, מורא לשון דאגה מימים רבים". ולכאורה תמוה, אם יש צורך בהסבר על החילוק בין 'פחדכם' ל'מוראכם' מדוע לא פירשו רש"י בפ' בשלח ורק בפרשתנו מוסיף לבארו?

ויש לומר הביאור בזה:

לרש"י הוקשה, הרי בפסוק דידן מפורש מי הם אלו שיפחדו – אלו הנמצאים "על פני כל הארץ אשר תדרכו בה", וא"כ לא מדובר על "רחוקים" אלא על קרובים בלבד, וא"כ הרי בנוגע להקרובים מתאים הלשון "פחדכם" דוקא, ומדוע מוסיף הכתוב גם "ומוראכם"?

וזהו כוונת קושיית רש"י "והלא פחד הוא מורא", שכיון ש"פחדכם יתן ה' על פני כל הארץ אשר תדרכו בה" – למה מוסיף גם "ומוראכם", והלא "פחד" שהוא מקרוב, כולל גם "מורא" שאינו אלא מרחוק, והיינו, שכאשר נמצאים בקירוב מקום ויש "פחד", הרי בוודאי נכלל בזה גם "מורא" שהוא רק מרחוק!

ועל כך מתרץ רש"י – "פחד לשון בעיתת פתאום מורא לשון דאגה מימים רבים", והיינו, שרש"י מחדש כאן (דבר שאינו ידוע לנו ממ"ש בפ' בשלח), שאותו חילוק שבין פחד למורא ביחס לַמקום: "פחדכם על הקרובים ומוראכם על הרחוקים", שייך גם ביחס לזמן, אף לקרובים: "פחד לשון בעיתת פתאום, מורא לשון דאגה מימים רבים".

וא"כ מובן מה שהוסיף הכתוב "ומוראכם" כי אם ה' אומר רק "פחדכם" – ה' הפירוש שבשעה שיבואו להלחם עם יושבי הארץ בפועל (לאחר שיעברו את הירדן), אז יפול עליהם "פחד" מקרוב; ולזה מוסיף "ומוראכם" – להורות שעוד לפני כן הם יתחילו להתיירא ולדאוג מפני בני ישראל, גם כאשר בני ישראל עדיין לא הגיעו אליהם בפועל.

(ע"פ תורת מנחם חמ"ד עמ' 251 ואילך)

"שלא יהיו חדשים"

או "כדיוטגמא חדשה"?

ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם

אף לאחר שתגלו היו מצוינים במצות, הניחו תפילין, עשו מוֹזוֹת כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו (יא, כה. רש"י)

בפ' ואתחנן (ו, ו) עה"פ "והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך" פירש רש"י "אשר אנכי מצוך היום – לא יהיו בעיניך כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה, אלא כחדשה שהכל רצין לקראתה".

ויש לעיין, שלכאורה מדבריו בפרשתנו משמע שעל האדם להשתדל "שלא יהיו חדשים" בעיניו, אולם בפ' ואתחנן פירש שעל האדם לעבוד שתהי' בעיניו "כחדשה"?

ויש לבאר בפשטות:

בפ' ואתחנן מדובר על קבלת המצוות, ובפרשתנו מדובר על עשיית המצוות.

ומעתה הדברים מובנים ביותר, שהרי בנוגע לעשיית המצוות – ישנה מעלה גדולה כשרגילים בה, ואין המצוות "חדשים" בעיניו, אלא מקיימן כזקן ורגיל. משא"כ בנוגע לקבלת עול המצוות הרי המעלה היא כשהמצוה "חדשה" בעיניו, שאז "הכל רצין לקראתה", ומתלהבים מהציווי וה"דיוטגמא" החדשה שקבלו מהמלך. וק"ל.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ט עמ' 80 הע' 9)

לקראת שבת

סו"ס הוי קיום מצוה שלא לשמה, וכמו נתינת צדקה על מנת שיחי' בני; משא"כ במזוזה דהשמירה חלק ממצותה ושפיר הוי חלק מכוונתה, דצונו לקבוע מזוזה על פתח ביתו לשמירה).

וזהו גם כונת הכס"מ "אה"נ שהמזוזה שומרת הבית כו', לא המלאכים הכתובים בה מבפנים. וגם אין הכוונה בעשייתה לשמור הבית אלא צריך שיכוין לקיום מצות הקב"ה וממילא נמשך שתשמור הבית", דאין כוונתו בתי' הב' שזהו האיסור והטפשות – הכוונה בעשייתה לשמור הבית, דהא בא כאן רק לתרץ מש"כ הרמב"ם "שעשו מצוה כו' באי"ו הוא קמיע", דמשמע שבאמת אין בה שמירה כו', ועל זה תי' בשנים, חדא דהשמירה היא רק מזוזה עצמה כתקנה, ולא מלאכים הכתובים בה מבפנים, ולהכי מזוזה זו שאינה כתקנה אינה שמירה, ורק הלה מחשיבה לקמיע; ואח"כ מוסיף תי' דגם אם לא הוסיף שמות מלאכים והמזוזה כתקנה, מ"מ אין מזוזה כלל בגדר "קמיע" וסגולה לשמירה, אלא היא מצותו של הקב"ה והשמירה דהמזוזה באה "ממילא" מקיום המצוה [בסגנון אחר: זה ש"ממילא נמשך שתשמור הבית" הוא ג"כ חלק מהמצוה], ואם האדם חושב שהמזוזה היא קמיע לשמירת הבית הרי הוא מכלל הטפשים כו'.

והיוצא מכל זה, שאדם המכוון בשעת קביעת המזוזה לשם קיום מצות התורה שציונו לקבוע מזוזה על פתח ביתו לשם שמירה, ה"ז קיום מצוה בשלימותה (ואין כאן אפילו חסרון דשלא לשמה).

והנה בטור יו"ד סו"ס רפ"ח הביא מהרא"ש ג"כ בשלילת כתיבת שמות בפנים כו', אבל השמיט החומר דאין לו חלק לעוה"ב ושהוא מכלל הטפשים וכו', ועוד שינוי שלא הדגיש שע"י הוספת שמות בפנים "בפ"ו המצוה". וי"ל דהרמב"ם והרא"ש לשיטתייהו אזלי בזה, דהרמב"ם כ' לעיל ה"ג דהוספה בפנים פוסלת, וזהו שכ' כאן ש"בטלו המצוה", משא"כ הרא"ש והטור לא הביאו כלל הא דהוספה פוסלת, ולהכי השמיט הא דבטלו המצוה. והטעם לשינויי השיטות ביניהם בחומר הדבר הוא דלהרמב"ם שעשו דבר הפוסל ה"ז עדות שאצלם המזוזה אינה אלא קמיע גמור שאין לו קשר למצות התורה (שהרי ליכא הכא שום קיום מצוה), ולהכי אין להם חלק לעוה"ב והם סכלים המעוותים לגמרי כו', משא"כ הרא"ש והטור כתבו דהוספה זו אסורה רק משום "שנראה כאילו מכוין לעשות לו קמיע לשמירה", פי' דאף אם באמת אין כוונתו לכך ומכוין לשם מצוה, מכל מקום היות שמעשה זה נראה כאי"ו שמכוין לקמיע לכן אסרו הדבר.

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

מוסר השכל משברי לוחות

אין ללוחות מציאות בלי ה"מכתב אלקים" / חיי הצדיק אינם חיים בשריים כי אם אמונה ויראה ואהבה / גם "דור דעה" צריכים לשאוף להתעלות ולהשתנות בעצם מציאותם

כאשר היו בני ישראל יוצאים למלחמה, היו נוטלים עמם "ארון" . . ובו שברי לוחות מונחים" (רש"י בהעלותך י, לג).

והנה, שבירת לוחות הראשונות הייתה מחמת חטא העגל, כמסופר בפרשתנו (ט, טז-יז): "וארא והנה חטאתם . . עשיתם לכם עגל מסכה . . ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם". ואם כן, שברי הלוחות מזכירים את חטאם החמור ביותר של בני ישראל. ומעתה יש לתמוה תמיהה רבה: כיצד יתכן שבעת המלחמה, שהוא זמן שבו דרוש לבני ישראל לימוד זכות והתעוררות רחמים – ייצאו עמהם הלוחות שנשברו מחמת חטא העגל?

ובפרט, שעל חטא העגל הודיע הקב"ה "וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם" (תשא לב, לד), והיינו שהעונש על חטא זה לא בא מיד בשלמותו, ו"אין פורענות שבאה על ישראל שאין בה מקצת מפרעון עוון העגל" (רש"י שם). ומופרך לכאורה להזכיר עוון זה בשעת המלחמה והסכנה.

והנה, בפרשתנו, לאחר סיפור שבירת הלוחות, מספרת התורה "ובני ישראל נסעו . . שם מת אהרן" (י, 1). ואמר חז"ל (ירושלמי יומא פ"א ה"א) בטעם סמיכות מיתת אהרן לשבירת הלוחות: "ללמדך שמיתתן של צדיקים קשה לפני הקב"ה כשיבור לוחות". מכיוון שכל פרט בתורה הוא בדיוק גמור, מובן שאין זו סתם השוואה בין שני דברים שהם "קשים", אלא שמשמעותם הפנימי של שברי לוחות, דומה וקשורה לעניין מיתתן של צדיקים, וה"קושי" שבשניהם הוא באותו עניין.

וכאשר תתבאר מהותם של שברי לוחות ומיתתן של צדיקים, אזי יתברר כיצד יש

כאן שום כוונה לקיום המצוה עצמה, ואין המזווה אצלם ענין של מצוה כלל, אלא "קמיע של הניית עצמן".

וזוהו שהוסיף והדגיש "כמו שעלה על לבם הסכל שזהו דבר המהנה בהבלי העולם", היינו שהמזווה אינה מצוה בשבילו אלא דבר שהוא לשם ההנאות שלו, שהן "הבלי העולם". ולכן ה"ז טפשות, כי המזווה היא שמירה רק משום שהיא מצוה, והמצוה היא הפועלת את השמירה, ובה בשעה עולה בלבם רוח שטות לחשוב שהשמירה אינה מן המצוה אלא מ"קמיע של הניית עצמן", ומהאי טעמא מסוגלים לחשוב שזהו "דבר המהנה בהבלי העולם".

ושב מחזור הא דאין להם חלק לעוה"ב, כי ה"ז ממש ע"ד מש"כ בהל' ע"ז שם דהמניחים ס"ת או תפילין על הקטן בשביל שיישן "לא די להם שהם בכלל מנחשים וחוברים אלא שהן בכלל הכופרים בתורה שהן עושין דברי תורה רפואת גוף כו", ובאמת התורה היא רק "רפואת נפשות", והן הן דבריו כאן דעשו המצוה דבר "המהנה בהבלי העולם".

משא"כ הקובע מזווה כשרה ואינו מוסיף מאומה בגופה לשנותה, אלא שבעת קביעתה עולה במחשבתו שעושה כן כיון שרוצה השמירה שע"י המצוה, ה"ז לכל היותר בגדר קיום המצוה שלא לשמה. וכאשר עושה כן לא רק לשם השמירה, אלא כוונתו לקיים מצות ה' שציונו לקבוע שמירה על פתח הבית – ה"ה מקיים מצוה בשלימותה (דגבי קורא פסוקים להגנה הנ"ל בהל' ע"ז, כ' רק בל' "מותר" כי

חשק והידור גם אילו לא ה' בזה שמירה כלל, כי כל מגמתו רק "לקיים מצות הבורא ית"; אבל לאידך, מותר בעת מעשה שתהי' במחשבתו הידיעה שתוכן המצוה הוא שצויה הקב"ה על האדם לעשות שמירה על ביתו (ובאמת, אפילו אלו המקיימין המצוה רק בגלל תועלת השמירה, הרי עדיין יש כאן קיום המצוה, אלא שזהו בגדר שלא לשמה, כנ"ל).

ועפכ"ז תמוה לכא' הא דכ' הרמב"ם שהחושב שמזווה מהנה לאדם בהבלי העולם אין לו חלק לעוה"ב והוא מהסכלים וטפשים כו'.

אך האמת יורה דרכו, שבאמת ודאי אין כוונתו להיכא שכל חטאו הוא רק בכוונה שלא לשמה. והרי הרמב"ם גופי' פסק בהל' ע"ז פ"א ה"ב ד"הבריא שקרא פסוקין כו' כדי שתגן כו' ה"ז מותר", היינו דמותר להשתמש בדברי תורה להגנה, ולא אמרינן דע"ז עשה התורה "קמיע של הניית עצמן" וכו'.

א"ל י"ל דהדיוק כאן הוא "שעשו מצוה גדולה כו' כאילו הוא קמיע של הניית עצמן", היינו דזה גופא שהוצרכו להוסיף שמות מלאכים בפנים המזווה, אף שהמזווה כמצותה הרי היא כבר שמירה מעולה, מורה שאין כוונתם שהשמירה היא מכח מצות המזווה, אלא מחשיבים זאת לסתם קמיע ומין סגולה, דאם לדעתם השמירה היא מהמצוה – מה מקום להוסיף ולשנות בגוף המצוה ע"י שמות מלאכים בגוף המזווה, דמזה מוכח שאין מכוונים לשמירתו ית' שע"י ידי קיום המצוה אלא דהוי סתם קמיע וסגולה. ונמצא שאין

בשברי לוחות לימוד זכות והוראה נחוצה בזמן המלחמה דווקא, וכפי שיתבאר להלן.

אין ללוחות מציאות בלי ה"מכתב אלקים"

אודות מעשה שבירת הלוחות בידי משה, מספרים חז"ל, שלאחר חטא העגל הסתכל משה בלוחות, "וראה שפרח כתב מעליהן", ואמר משה "היאך אני נותן להם לישראל את הלוחות שאין בהם ממש, אלא אאחז ואשברם" (אבות דר"נ פ"ב).

והדברים תמוהים:

בלוחות הראשונות היו שתי מעלות: א. מעלה הייתה בלוחות עצמם, גם לפני שנכתבו עליהם עשרת הדיברות, שהיו "מעשה אלקים" (תשא לב, טז). ב. נוסף על קדושת ומעלת גוף הלוחות מצד עצמם, חקק בהם השי"ת את ה"מכתב אלקים" (שם) של עשרת הדיברות.

ואם כן, הרי גם לאחר חטא העגל, כאשר "פרח כתב מעליהן" ונתבטלה המעלה של "מכתב אלקים", עדיין נותרה המעלה הנפלאה שהלוחות עצמם הם "מעשה אלקים", ואיך אמר משה ש"אין בהם ממש" ושברם?

וביאר הדבר נעוץ בכך שה"מכתב אלקים" שעל הלוחות לא הי' דבר נוסף עליהם, אלא נתאחד עמהם בתכלית:

במבט שטחי, הי' נראה לומר שבלוחות עצמם יש מעלה של "מעשה אלקים", ובעת הכתיבה נוספה בהם מעלה חדשה שיש עליהם גם "מכתב אלקים". ואם כן, כאשר הוסרה מעלת המכתב, נותרה מעלת ה"מעשה אלקים".

אבל באמת, מעת כתיבת ה"מכתב אלקים" נתעלו הלוחות הרבה יותר: לאחר שנחקקו אותיות עשרת הדיברות, נתהפכו הלוחות למציאות חדשה, ומעתה כל מציאותם היא "מכתב אלקים"! אין המכתב תוספת על הלוחות אלא הוא כל מציאותם. המציאות הקודמת שהיו הלוחות רק "מעשה אלקים" אינה קיימת עוד, אלא יש כאן מהות חדשה – לוחות שהם "מכתב אלקים".

הדבר התבטא בכך שהמכתב שעל הלוחות לא הי' באותיות כתיבה סתם, כי אם "חרות על הלוחות" (תשא שם) – באותיות החקיקה. אותיות עשרת הדיברות היו "מעצמן" של הלוחות, אשר נחקק מהם ובהם, ו"לא היו האותיות ענין ומהות בפני עצמן" אלא חלק מן הלוחות (ראה לקוטי תורה ריש פר' בחוקות).

והנה, אילו מציאות הלוחות לא הי' ה"מכתב אלקים", אזי כאשר "פרח כתב מעליהן", לא הי' עניין לשוברם. כי אף שנחסרה מהם המעלה הנוספת, הרי נותרו במעלתם הקודמת שהם "מעשה אלקים", ובוודאי יש בהם "ממש".

אמנם, מאחר ונתבאר שה"מכתב" נתאחד לגמרי עם הלוחות, ומציאותם של הלוחות היא רק ה"מכתב אלקים", הרי כאשר "פרח כתב מעליהן", איבדו הלוחות את כל

מבפנים. וגם אין הכוונה בעשייתה לשמור הבית אלא צריך שיכוין לקיים מצות הקב"ה וממילא נמשך שתשמור הבית". ומשטחיות סוף לשונו משמע ג"כ כנ"ל, שגם המכוין בעשייתה בכשרות לשם שמירה (אף שלא פסלה בהוספת שמות) אין לו חלק לעוה"ב כו'. ועיי' שד"ח כללים – מ', כלל קיד.

ו"כא' תימה, דהא אמרו (פסחים נ: וש"נ) "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצות אע"פ שלא לשמה כו'", והזכירו הרמב"ם למעשה בהל' תשובה י, ה, ובהל' ת"ת ג, ה, וביאר דכן מוכרח להיות סדר הנהגת האדם, שאצל הקטנים והמתחילים הוא שלא לשמה כו', עיי"ע מש"כ בזה בפיה"מ הקדמה לפ' חלק, דאלו שאין משיגין עדיין האמת מזרזין אותם ומחזקין כוונתם שיעשו מצות לשם שכר, עיי"ש. וגרסינן בפסחים ח. דהנותן סלע לעני בשביל שיחי' בני או שאחי' בן עוה"ב הרי זה צדיק גמור. ומעתה יוקשה אמאי הכא החמירו במכוון לשם שמירה לאסרו מכל וכל, ואין לו חלק לעוה"ב כו'.

ובאמת בנדון דידן התימה רבה יותר, כי נראה להוכיח דהמכוין במזוזה לשם שמירה אפי' אינו נקרא שלא לשמה, דהא גבי שמירת המזוזה מצינו חידוש, שהוא חלק מגוף המצוה ואף לא בגדר שכר, דבש"ס (ע"ז יא. מנחות לג:): אמרו דע"י קביעתה בפתח שומר הקב"ה על הבית, ואין הכוונה בזה לגדר שכר מצוה, אלא כמבואר בב"ח יו"ד סי' רפה דהוי "הנאה וריוח מגוף המצוה עצמה". נוסף לו על השכר כו' (ולא הכי הוי "גדולה" מן השכר

שאינו מגוף המצוה, עיי"ש). ולמעלה מזה מצינו, דשמירה זו אף אינה רק "הנאה וריוח" צדדיים ממצוה, אלא זהו עיקר במצוה, כל' התוס' במנחות מד. "לשימור עבד". ועיי' רש"י פסחים ד. ובכד הקמח ע' מזוזה.

ו"כ דנפק"מ לענין כונה במצוה זו, דבשאר מצות פשיטא שהמכוון לשם השכר מחסיר בשלימות הקיום והוי כנ"ל בגדר שלא לשמה, וזהו מהות "שלא לשמה" – שסיבת מעשהו היא לשם דבר צדדי שאינו מכלל המצוה עצמה; משא"כ הכא נ"ל דהמכוון לשמירה, כיון שאין היא מגדר שכר אלא תוצאה (וחלק) מן המצוה גופא, לא הוי חסרון בשלימות הקיום. והרי כנ"ל איכא חיוב לקבוע מזוזה בטפח החיצון כי היכי דתנטרי', וחזינן דהידיעה שהמזוזה היא שמירה אינו רק דבר שהתירוהו, ובמחשבה וכוונה גרידא, אלא שמחוייב לבטא דבר זה במעשה, ואיך נאמר דעשיית מעשה הנובע מזה שמזוזה שומרת – מחוייבת, אך כוונת שמירה אסורה. אתמהא.

והנה הטור גופי' סיים גבי הדין דטפח החיצון "ומ"מ לא יהא כוונת המקיימה אלא לקיים מצות הבורא ית' שצונו עלי", אבל (מלבד שכ' זה רק בל' שאין לכוון כן אבל לא בלשון של איסור, הנה) אין מסתבר דכוונתו שאי"צ כלל לחשוב בעת קיום מצוה על היותה שמירה, בשעה שעושה מעשה שסיבתו הוא ענין זה, כנ"ל; אלא בא לשלול שצריך שלא תהא מגמתו בעשי' זו מעיקרא רק בגלל תועלת השמירה שע"ז, אלא הי' מקיימה באותו

מציאותם ומהותם, ו"אין בהם ממש", וראוי לשוברם [נראה במקור הדברים שאין לפרש שפרחו האותיות עצמן, אלא כפי שכתבו המפרשים שפרח ה"רוח קדוש" שהי' באותיות, ורוח קדוש זה הי' כל מציאות הלוחות, וכשפרח הרי אין בהם עוד "ממש"].

חיי הצדיק אינם חיים בשריים כי אם אמונה ויראה ואהבה

וכשם שהוא בשבירת הלוחות, כך מעין זה הוא גם בעניין מיתתן של צדיקים:

יהודי מורכב מגוף ונשמה, שהם מעין הלוחות והמכתב שחרות עליהם:

כשם שהלוחות הם קדושים גם מצד עצמם, כך גם הגוף הישראלי הוא קדוש בעצמו. וכפי שנתבאר בתניא (פמ"ט) שמה שאומרים בברכות ק"ש "ובנו בחרת מכל עם ולשון", קאי על "הגוף החומרי, הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם", ובו בחר השי"ת וקידשו.

ובתוך גוף קדוש זה שהוא בדוגמת הלוחות, נתן השי"ת את הנשמה הקדושה, שהיא על דרך ה"מכתב אלקים" שהי' חרות על הלוחות.

והנה, כשם שנתבאר בעניין הלוחות, שה"מכתב" נתעצם עם הלוחות, עד שמציאות הלוחות היא ה"מכתב" בלבד. כן הוא גם בנוגע לנשמות הצדיקים, שהם פועלים בעבודתם שלא יהי' לגופם מציאות כי אם מציאותה של הנשמה הקדושה:

מציאות הגוף מצד עצמו היא גשמית וחומרית, והתהוותו קדמה לנתינת הנשמה בקרבו, ומכל מקום הופכים הצדיקים את מציאות גופם שיהי' עניינו חיי הנשמה בלבד. וכפי המבואר בתניא (אגרת הקדוש סי' כז) ש"חיי הצדיק אינם חיים בשריים, כי אם חיים רוחניים שהם אמונה ויראה ואהבה".

ומעתה מובנת ההשוואה בין "מיתתן של צדיקים" לשבירת הלוחות, שבשניהם מדובר אודות מציאות קדושה – הלוחות וגוף היהודי, שהתאחדה עם מציאות נעלית ומרוממת יותר – ה"מכתב" והנשמה, ואיחוד זה הוא ייחוד גמור, שכל מציאות הלוחות היא רק ה"מכתב אלקים", וכל מציאות גוף הצדיק היא רק הנשמה הקדושה.

ובשעה שנפרדת נשמת הצדיק מן הגוף, הרי ה"קושי" שבדבר הוא כעין ה"קושי" שבפריחת ה"מכתב" מן הלוחות. ועל כך אמרו חז"ל ש"מיתתן של צדיקים קשה לפני הקב"ה כשיבור לוחות".

גם "דור דעה" צריכים לשאוף להתעלות ולהשתנות בעצם מציאותם

ומעתה יש לבאר את סיבת נטילת שברי הלוחות בעת המלחמה:

חידושי סוגיות

עיון ופלפול בסוגיות הפרשה

בדין הקובע מזוזה לשם שמירה

יקשה במש"כ הרמב"ם דהמכוון לשם השמירה הוי טפש ואין לו חלק לעוה"ב – אמאי גרע מעוסק במצוות שלא לשמה, ובפרט דמוכח מש"ס ופוסקים דבמזוזה השמירה היא מגוף המצוה / יחדש דאין שום פגם במי שמכוון על השמירה שע"י המצוה ודברי הרמב"ם הם במי שחושב שהשמירה היא כקמיע סתם ולא מצד המצוה, ויפלפל בשיטת הרא"ש בזה

ב' הרמב"ם פ"ה מהל' מזוזה ה"ד:
אלו שכותבין [במזוזה] מבפנים שמות המלאכים או שמות קדושים או פסוק או חותמות הרי הן בכלל מי שאין להם חלק לעוה"ב, שאלו הטפשים לא די להם שבטלו המצוה אלא שעשו מצוה גדולה שהיא יחוד השם של הקב"ה ואהבתו ועבודתו כאילו הוא קמיע של הניית עצמן כמו שעלה על לבם הסכל שזהו דבר המהנה בהבלי העולם. ע"כ.

אות אחת הרי זה פסולה"; ומה שממשיך "שעשו מצוה גדולה וכו'" אינו הטעם להא דבטלה, אלא הוא הוספה על מה שבטלו המצוה, ובא להסביר ולתת טעם להא ד"ה"ה בכלל מי שאין להם חלק לעוה"ב כו'". ומ"מ נמצא דגם מי שרק יכוון להחשיב המזוזה כקמיע כו' (היינו לשם שמירה), אף מבלי להוסיף שמות וכו', הנה אף שאינה פסולה, הוי בגדר טפשות ואין לו חלק לעוה"ב.

והנה זה ברור דמש"כ דבהכי "בטלה המצוה", אין ר"ל דנפסלה רק מחמת כוונת אנשים הללו ש"עשו מצוה גדולה כו' כאילו הוא קמיע כו'", אלא שנפסלה מצד הוספת השמות וכו' בפנים, וכדפסק בהל' הקודמת "הוסיף מבפנים אפילו

ובכ"ס מ' הק' מהא דמנחות לג': "צריך להניחה בטפח הסמוך לרשות הרבים, אמר ר"ה מאי טעמא כי היכי דתנטרי" (הרי שהמזוזה שומרת הבית), ומשני "דאה"נ שהמזוזה שומרת הבית כשהיא כתובה כתקנה, לא המלאכים הכתובים בה

פנינים

דרוש ואגדה

זמן ק"ש וזמן תפילה
- בהקרבת התמיד

ולעבדו בכל לבבכם

עבודה שהיא בלב, וזו היא תפילה
(יא, יב. רש"י)

באור התורה לאדמו"ר הצמח צדק (חנוכה רפ, ב) מבאר הא דתפלת השחר שהיא כנגד התמיד היא עד ארבע שעות, וק"ש עד שלש שעות, שהיא כהקטרת הקטרת שקודמת לתמיד. ויש לבאר החילוק ביניהם בענין הקרבת התמיד גופא:

במשנה ר"פ תמיד נשחט (פסחים נח, א) מבואר ששחיטת התמיד היתה שעה אחת קודם הקרבנות, והיו שוהין שעה אחת בעשייתו (רש"י שם). ומכיון שזריקת הדם היתה צריכה להעשות קודם שנקרש הדם, נמצא שרוב השעה שארכה הקרבת התמיד הייתה להכנות להקרבת האברים וכן על ההקרבה עצמה (וכדמוכח בפרקים ד' וה' במס' תמיד). ומעתה יוצא שזריקת דם התמיד זמנה שעה אחת קודם להקרבת התמיד.

והנה, מבואר בספרי חסידות (ראה לקו"ת פנחס עג, ג ואילך) שבעבודת השי"ת, זריקת הדם מורה על רצוא והתלהבות ברשפי אש באהבה להקב"ה, והוא על דרך עבודת הק"ש, שהיא עבודת אהבת ה' "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך". ועפ"ז עולה יפה מה שזמן ק"ש הוא עד שלש שעות, שהוא כנגד זריקת דם התמיד, שהיתה, כנ"ל, שעה אחת קודם הקרבת התמיד - שההקרבה היא עד ד' שעות.

משא"כ הקרבת החלב והאימורים שעולים ונכללים באש המזבח מורה על שהאדם מתבטל לגמרי להקב"ה בביטול גמור, והוא כמו עבודת השי"ת שבתפילת שמונה עשרה, שאז האדם מתבטל לגמרי להקב"ה (וראה ספר הערכים - חב"ד ח"ח עמ' תפז ואילך, וש"ג). ועל כן זמן תפילה הוא

עד ארבע שעות כזמן הקרבת התמיד.

נזכר להקשות, הרי במנחה שהיא כנגד תמיד שבין הערבים, אין קריאת שמע, אף שגם בתמיד של בין הערבים אין זריקת הדם, כי מבואר בספרים, אשר הק"ש דשחרית מועילה גם למנחה (ראה תר"א ר"פ יוחי, מה, ע"ג).

(נ"פ אגרות קודש ח"יב עמ' רצנ ואילך)

מתי לחשוב על חינוך
הילדים? - תמיד!

ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם כשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך

(יא, יט)

בדרך כלל לומדים שסיום הכתוב בנוגע ל"בשכבך ובקומך" מוסב על מצות קריאת שמע ומצות תלמוד תורה. אך אין המקרא יוצא מידי פשוטו, ש"בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומך" מוסב על "ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם", והיינו שעל האדם להיות שקוע בחינוך ילדיו בכל עת ושעה.

ומכאן, שאל יאמר האדם שדי לו במה שזמן מסויים ביום חושב הוא אודות חינוך ילדיו או ילדי ישראל שהשפעתו עליהם, אלא המחשבה אודות חינוך הילדים צריכה להיות כל הזמן, החל מ"בשבתך בביתך", ואפילו כאשר הולך בדרך ועוסק בעניניו שלו - "בלכתך בדרך" אסור לו לשכוח מ"ולמדתם אותם את בניכם".

וגם כאשר עיף מעבודתו במשך היום והולך לנוח, הנה כאשר מכין עצמו לקראת השינה "בשכבך" צריכות מחשבותיו להיות בנוגע לחינוך הילדים.

ומיד כאשר קם ממיטתו "ובקומך", הנה המחשבה הראשונה שעולה לו בראש צריכה להיות על "ולמדתם אותם את בניכם".

(נ"פ שיחת כ' מנחה אב תשל"ז)

המוסר השכל העולה מעניין שברי לוחות הוא שכלל שגדלה מעלתו של דבר, הרי ביכלתו להגיע למדריגה נעלית יותר, ועד שמדריגה זו תהי' כל מציאותו. וההוכחה שכאשר הוא מתעלה משתנה ומתעלית מציאותו לגמרי, היא בכך שאם נוטלים ממנו את ההוספה והעלי' - אין בו ממש, כי אותה הוספה נעשתה אמיתת מציאותו. וכפי שהי' הדבר בלוחות, שלאחר שנתעלו וניטלה מעלתם, שוב לא הי' בהם ממש.

וכמו כן הוא בעניין מלחמות בני ישראל בכיבוש הארץ:

בני ישראל שבאותו זמן היו "דור דעה" (פסיקתא רבתי פרה. במדבר רבה יט, ג), הם היו צדיקים ועבדו את עבודתם הרוחנית לפני קונם. ואזי בא הציווי שעליהם לעבור את הירדן, להגיע לארץ כנען, נחלת גוים, ולהפכה לארץ "אשר עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה" (פרשתנו יא, יב). הם צריכים להתעסק עם ענייני העולם הגשמיים והנחותים ולזככם עד אשר יהיו ראויים להיות "דירה" שישכון בהם הבורא ית"ש (ראה תניא פל"ו).

וכל זמן שלא כבשו וקידשו את הארץ כולה, הרי מוטלת עליהם "מלחמת מצווה" לעשות מנחלת גוים - דירה לו ית'.

והנה, בני ישראל היו יכולים לטעון: מה לנו להתעסק וליטול חלק במלחמה זו, והלא אנו צדיקים ויודעים את ה', ונמשיך להתעסק בעבודתנו הרוחנית בלימוד התורה וקיום מצוותי'. וכנגד טענה זו, היו נושאים למלחמה את שברי הלוחות, בכדי להמחיש ולהזהיר שגם כאשר עומד האדם בדרגה נעלית, הרי ביכלתו להתרומם ולהתעלות ולהגיע למדריגה רמה ונשגבה, ועד שמעלה זו הנשגבה תיהפך להיות עצם מציאותו, וכפי שהי' הדבר בלוחות ראשונות שה"מכתב אלקים" נעשה כל מציאותם ומהותם.

ומזה ילמד האדם הוראה בעבודתו: ככל שיתעלה ויתרומם בעבודתו, ואפילו נעשה צדיק, הרי לעולם מצווה וחובה היא להמשיך לעלות ולהגיע למדריגה נעלית יותר. ועד שישתנה בעצם מציאותו לאותה המעלה הגבוהה.

